

На основу члана 6. став 1. Уредбе о заступнику Републике Србије пред Европским судом за људска права („Службени гласник РС“, број 61/06 –пречишћен текст) објављује се, на српском и енглеском језику, Пресуда Европског суда за људска права по представци број 22762/05 – Молнар Габор против Србије, која гласи:

„ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА

ДРУГО ОДЕЉЕЊЕ

ПРЕДМЕТ МОЛНАР ГАБОР против СРБИЈЕ
(Представка број 22762/05)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

8. децембар 2009. године

Ова пресуда ће постати правоснажна у околностима предвиђеним чланом 44. став 2. Конвенције. Могуће су редакторске промене.

У предмету Молнар Габор против Србије,

Европски суд за људска права (Друго одељење) заседајући у већу у чијем су саставу били:

Françoise Tulkens, *председник,*

Ireneu Cabral Barreto,

Vladimiro Zagrebelsky,

Danute Jočienė

Dragoљjub Popović,

Nona Tsotsoria,

Işil Karakaş, *судије,*

и Françoise Elens-Passos, *заменик секретара Одељења,*

после већања на затвореној седници одржаној 17. новембра 2009. године,

изриче следећу пресуду, која је усвојена на тај дан:

ПОСТУПАК

1. Предмет је формиран на основу представке (број 22762/05), коју је Суду поднео против Државне Заједнице Србија и Црна Гора према члану 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: “Конвенција”), у то време, држављанин Државне Заједнице Србија и Црна Гора, г. Иштван Молнар Габор (у даљем тексту: “Подносилац представке”), дана 15. јуна 2005. године.

2. Од 3. јуна 2006. године, после Декларације о независности Црне Горе,

Србија је искључива страна уговорница у поступцима пред Судом.

3. Подносиоца представке заступала је гђа. А. Ногвát, адвокат из Суботице. Владу Државне заједнице Србија и Црна Гора, а касније, Владу Србије (у даљем тексту: “Влада”) заступао је њен заступник, г. С. Царић.

4. Подносилац представке се жалио што Тужена држава непрекидно одбија да ослободи сву његову девизну штедњу, а посебно због неизвршења правоснажне пресуде донете у његову корист.

5. Дана 15. фебруара 2007. године Председник Другог одељења је одлучио да Владу обавести о представци. Примењујући члан 29. став 3 Конвенције, такође је одлучено да се основаност и допуштеност представке разматрају истовремено.

ЧИЊЕНИЦЕ

I. ОКОЛНОСТИ ПРЕДМЕТА

A. Релевантна позадина предмета подносиоца представке

6. После финансијске кризе у бившој Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији, као и пропасти банкарског система у Србији деведесетих година, Тужена држава је 1998. године и 2002. године усвојила посебне законе којим се одобрава да се улози у инострану валуту у одређеним банкама, укључујући и *Војвођанску банку*, претворе у јавни дуг. Овим законима је утврђена динамика (2016. година) и износи, укључујући и камату, који ће се вратити бившим штедишама банака. Њима је, такође, изричито предвиђено, *inter alia*, да се сви судски поступци у вези са девизном штедњом морају обуставити (за детаље о релевантном домаћем праву видети ст. 20 – 27. у даљем тексту).

B. Релевантне чињенице о предмету подносиоца представке

7. Подносилац представке је рођен 1926. године и живи у Суботици, Србија. Он је пензионер и прима пензију у нето износу од приближно 250 евра месечно.

8. Чињенице предмета, како су их стране доставиле, могу се сумирати како следи.

9. У неколико наврата, подносилац представке је уложио одређени износ своје девизне штедње код суботичке филијале *Војвођанске банке*, која има седиште у Новом Саду.

10. Наведена банка је 1991. године одбила да ослободи средства подносиоца представке.

11. Подносилац представке је 21. јула 1993. године поднео грађанску тужбу, тражећи да његова девизна штедња буде ослобођена заједно са предвиђеном каматом.

12. Општински суд у Суботици је 27. септембра 1993. године донео делимичну пресуду у корист подносиоца представке и наложио банци да му плати: (i) 15.584.41 немачких марака (ДЕМ) на име девизне штедње, (ii) 37.460.000.00 југословенских динара (ЈУД) на име судских трошкова¹, и (iii) припадајућу камату на овај други износ почев од 27. септембра 1993. године.

13. Окружни суд у Суботици је 20. марта 1996. године потврдио ову пресуду, додавши да тужена банка, такође, треба да плати камату на износ од ДЕМ 15.584.41, која је одобрена. Посебно је камату требало

¹ У том тренутку Србија је трпела рекордну инфлацију.

платити почев од 1. јануара 1993. године, на основу камате на штедне улоге по виђењу.

14. Врховни суд је 2. октобра 1996. године одбио ревизију туженог и потврдио пресуду Окружног суда.

15. Подносилац представке је 24. априла 2001. године, односно 26. септембра 2001. године поднео два посебна предлога Општинском суду у Суботици, тражећи извршење горе наведене пресуде исплатом на банкарски рачун.

16. Општински суд је 2. априла 2002. године одбио ове предлоге, наводећи да, према релевантном домаћем закону, сви судски извршни поступци ради наплате девизне штедне, морају да се обуставе.

17. Банка је 30. марта 2004. године потврдила да је девизна штедна подносиоца представке претворена у јавни дуг у износу од 8.740,18 евра.

18. Почев од 1. марта 2007. године дуг према подносиоцу представке је износио још 6.652 евра, а у међувремену је, у неколико рата и по разним основама, исплаћен у укупном износу од 2.088,18 евра.

19. У спису предмета нема информација да ли је подносилац представке после тога примио неку исплату.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАЋЕ ПРАВО

А. Закон о измирењу обавеза по основу девизне штедне грађана (објављен у „Службеном листу Савезне Републике Југославије“ – Сл. лист СРЈ – бр. 59/98, 44/99 и 53/01)

20. Чл. 1, 2, 3 и 4. било је предвиђено да сва девизна штедна уложена код „овлашћених банака“ пре 18. марта 1995. године, укључујући изричито и депозите код банке у питању у предметном случају, постаје јавни дуг.

21. Према члану 10., обавеза Државе с тим у вези била би у потпуности измирена до 2012. године исплатом предвиђених износа, плус камата, и према одређеној динамици.

22. Члан 22. је предвиђао да се, почев од ступања на снагу овог закона (12. децембар 1998. године), „сви судски поступци у току, укључујући и судске поступке за извршење, ради наплате девизне штедне коју овај закон обухвата обустављају.“

Б. Закон о регулисању јавног дуга Савезне Републике Југославије по основу девизне штедне грађана (објављен у Сл. листу СРЈ, број 36/02)

23. Овај закон је ставио ван снаге горе наведени закон. Тиме он, међутим, изричито потврђује да су сви штедни улози раније признати

као такви део јавног дуга (у укупном износу од 4.2 милијарде евра почев од 31. марта 2002. године). Он мења динамику измирења предметног дуга (са 2012. године до 2016. године) и предвиђа измењене износе, плус камату, који се исплаћују годишње.

24. Према члану 13., штедише банака могу користити своје улоге претворене у обвезнице Владе да би плаћали порез или заправо, према чл. 12 и 14., пре наведеног временског оквира, у одређене сврхе, као што је куповина државне имовине, учешће у приватизацији државних предузећа и банака, као и према одређеним условима и до предвиђеног износа, за плаћање лечења, лекова и трошкова сахране.

25. У складу са чл. 10 и 11., бивше штедише банака у питању могу продати наведене обвезнице на берзи или другим банкама или појединцима. Та продаја је ослобођена свих пореза.

26. Члан 36. поново потврђује да се „сви судски поступци ради наплате девизне штедње обухваћене овим законом, укључујући и судске поступке ради извршења, обустављају“.

27. Овај закон је на снази од 4. јула 2002. године. Он је касније два пута измењен, али се те измене односе на споредна питања која немају везе са штедишама горе описаног статуса.

В. Закон о облигационим односима (објављен у „Службеном листу Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“ – Сл. лист СФРЈ – бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 и Сл. листу СРЈ, број 31/93)

28. Чл. 199 и 200. предвиђају, *inter alia*, да свако ко је претрпео страх, физички бол или душевну патњу због кршења „права личности“ може, у зависности од њиховог трајања и јачине, тражити финансијску накнаду пред парничним судовима и, осим тога, тражити и друге облике накнаде „који су у стању“ да омогуће одговарајуће нематеријално задовољење.

29. Члан 379. став 1 предвиђа, *inter alia*, да сва потраживања призната правоснажном судском одлуком застаревају за десет година, укључујући и потраживања која би иначе застарила у краћем периоду.

30. Члан 360. став 3 предвиђа да судови не узимају у обзир да ли је дато потраживање застарело, сем по посебном приговору дужника у том смислу.

Г. Закон о висини стопе затезне камате (објављен у сл. листу СРЈ, број 9/01)

31. Члан 1. предвиђа да се затезна камата исплаћује од дана доспећа одобреног новчаног потраживања у ЈУД до датума његове исплате

(што укључује и потраживања одобрена правоснажним судским одлукама).

32. Члан 2. наводи да се камата обрачунава на основу месечне стопе раста цена на мало плус још месечна фиксна стопа од 0,5%.

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛ. 6. СТАВ КОНВЕНЦИЈЕ И ЧЛАНА 1. ПРОТОКОЛА БРОЈ 1

33. Подносилац представке се жалио због сталног одбијања Тужене државе да одмах ослободи његову девизну штедњу, као и због неизвршења правоснажне пресуде донете у његову корист.

Суд сматра да ове притужбе треба разматрати према члану 6. став 1 Конвенције и члану 1. Протокола број 1, који у релевантном делу, гласи како следи:

Члан 6. став 1

„Свако, током одлучивања о његовим грађанским правима и обавезама ..., има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом, образованим на основу закона.“

Члан 1. Протокола број 1

„Свако физичко и правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примењује законе које сматра потребним да би регулисала коришћење имовине у складу с општим интересима или да би обезбедила наплату пореза или других дажбина или казни.“

A. Допуштеност

1. Компатибилност

34. Влада је приметила да су правоснажна пресуда у питању, као и релевантно законодавство о девизној штедњи, усвојени пре него што је Србија ратификовала Конвенцију и Протокол број 1 уз њу. Према томе, она је закључила да притужбе подносиоца представке нису компатибилне *ratione temporis* са предметним одредбама.

35. Подносилац представке је остао при ставу да се његова представка односи на ситуацију која траје.

36. Суд сматра да је питање које је Влада поставила тесно повезано са основаношћу притужби подносиоца представке, које укључују питања као што су трајна природа наводних повреда и пропорционалност дејства интервентних закона. Као последица тога, Суд здружује разматрање овог питања са оценом основаности представке.

2. Исцрпљење домаћих правних средстава

37. Влада је даље изнела да, у вези са неизвршењем, подносилац представке није исцрпео сва делотворна домаћа правна средства како се то тражи према члану 35. став 1 Конвенције. На првом месту, требало је да тражи извршење предметне пресуде пре него што је „Закон од девизној штедњи из 1999. године“ ступио на снагу (видети ст. 15, 16, 22 и 26 у горњем тексту). Друго, пошто је тражио извршење преносом средстава на банкарски рачун, он је касније пропустио да тражи алтернативна средства извршења. Најзад, подносилац представке није покренуо посебан парнични поступак према чл. 199 и 200. Закона о облигационим односима (видети став 28 у горњем тексту).

38. Подносилац представке је тврдио да се придржавао „захтева исцрпљења“, додавши да финансијски није могао да раније покрене поступак извршења.

39. У вези са поднеском Владе да је подносилац представке требало да поднесе посебну грађанску тужбу, Суд подсећа да је већ утврдио да је ово конкретно средство неделотворно у смислу члана 35. став 1 Конвенције (видети, *mutatis mutandis*, *предузеће ЗИТ против Србије*, број 37343/05, ст. 45 – 47, 27. новембар 2007. године). Он не види ниједан разлог да у конкретном случају одступи од овог става.

40. У вези са преосталим наводима Владе, Суд примећује да је подносилац представке имао право да тражи извршење пресуде о којој је реч у сваком тренутку у периоду од десет година, што је коначно и учинио (видети ст. 13 – 15., 29 и 30. у горњем тексту). Даље, почев од 1998. године извршење наведене пресуде је било спречено законом, чиме је питање предложених средстава извршења постало потпуно ирелевантно. Према томе, ниједно од ових правних средстава се не може сматрати делотворним, како га треба схватити према члану 35. став 1.

41. Произлази да се примедба Владе мора одбити у целини.

3. Закључак

42. Суд сматра да притужбе подносиоца представке нису очигледно неосноване у смислу значења члана 35. став 1

Конвенције. Он даље примећује да нису недопуштене ни по ком другом основу. Према томе, оне се морају прогласити допуштеним.

Б. Основаност

43. Влада је тврдила да је Држава суочена са финансијском кризом великог обима, која поткопава саме њене темеље (видети став 23. у горњем тексту), и да у суштини нема избора већ да усвоји законе који имају за циљ заштиту јавног интереса. Ти закони, међутим, не намећу подносиоцу претерани терет, који има право, као и сваки други девизни штедиша у његовој ситуацији, на постепени повраћај својих средстава.

44. Подносилац представке је поновио своје притужбе.

45. Суд примећује да члан 6. став 1 свима осигурава право на притужбу у вези са грађанским правима и обавезама пред судом или трибуналом. На тај начин отелотворује се „право на суђење“, у коме право на приступ суду, наиме право да се покрене судски поступак у парничним стварима, представља један аспект. Међутим, то би право било илузорно ако би домаћи правни систем Државе уговорнице дозвољавао да се правоснажне, извршне судске одлуке не спроводе на штету једне стране. Извршење пресуде донете од стране неког суда мора се, према томе, сматрати саставним делом „суђења“ у сврхе члана 6 (видети *Hornsby против Грчке*, пресуда од 19. марта 1997. године, *Извештаји о пресудама и одлукама 1997-II*, стр. 510, став 40).

46. Суд даље подсећа да подносилац представке може тврдити да је дошло до повреде члана 1. Протокола број 1 само у оној мери у којој се његове притужбе односе на „имовину“ у смислу значења те одредбе. „Имовина“ може бити „постојећа имовина“ или средства, укључујући и потраживања, у вези са којима подносилац представке може тврдити да бар има „оправдана очекивања“ (која морају бити конкретније природе од само наде) која ће се остварити, наиме да ће стећи делотворно уживање имовинског права (видети, *inter alia*, *Gratzinger i Gratzingerova против Републике Чешке* (одлука) [BB], број 39794/98, ЕЦХР 2002-VII, став 69, *Кореску против Словачке* [BB], број 44912/98, став 35, ЕЦХР 2004-IX). Супротно томе, нада да ће се признати имовинско право које је било немогуће делотворно остварити после ступања на снагу Протокола број 1 у односу на Тужену државу о којој је реч, не може се сматрати „имовином“ у смислу члана 1. Протокола број 1 (видети *Гаћеџа против Хрватске* (одлука), број 43389/02, 1. април 2008. године).

47. Најзад, примећено је да члан 1. Протокола број 1 задржава за државе право да усвоји оне законе, које сматрају неопходним да би контролисале коришћење имовине у складу с општим интересом. Да

би се спровеле економске политике, законодавна тела морају имати широк простор за процену и у вези са постојањем неког проблема од јавног значаја којим се јемче мере контроле и у вези с избором детаљних правила за спровођење таквих мера. Суд ће поштовати процену законодавног тела о томе шта је од општег интереса сем ако је та процена очигледно без оправданог основа (видети, у „контексту девиза“, *Трајковски против Бивше Југословенске Републике Македоније* (одлука), број 53320/99, 7. март 2002. године, стр. 12).

48. Ако се вратимо на предметни случај, а имајући у виду ова начела, Суд примећује да од 3. марта 2004. године, када је Србија ратификовала Конвенцију и Протокол број 1 уз њу, подносилац представке јасно није имао извршни правни наслов који би му омогућио да тражи судско извршење пресуде о његовој девизној штедњи донете у његову корист, нити, заправо, оправдана очекивања према домаћем праву да би на други начин могао да моментално добије сву своју девизну штедњу.

49. Посебно, одредбе закона наведених у ст. 22 и 26. у горњем тексту, тумачене заједно, спречиле су извршење пресуде подносиоца представке почев од 12. децембра 1998. године. Сходно томе, Суд сматра да је наведено законодавство ставило ван снаге дејство правоснажне пресуде о којој је реч прилично пре него што је Држава ратификовала Конвенцију. Према томе, не може се сада рећи да је подносилац представке имао трајно право на извршење које је захтевао.

50. Суд даље утврђује да, с обзиром на страшну реалност српске привреде у релевантном тренутку (видети став 12, фуснота 1, и став 23) и на широки простор за процену одобрен државама у вези са питањима економске политике, спорно законодавство, које предвиђа постепени повраћај средстава о којима је овде реч (видети ст. 23 – 27. у горњем тексту), постигло је правичну равнотежу између општег интереса заједнице и упорног легитимног захтева подносиоца представке за својом првобитном штедњом, као и имовинских права других лица у истој ситуацији као што је он (видети, *mutatis mutandis*, *Трајковски против Бивше Југословенске Републике Македоније*, цитиран у горњем тексту, стр. 12 – 14).

51. У таквим околностима Суд сматра да није дошло до повреде члана 6. став 1 Конвенције ни члана 1. Протокола број 1.

ИЗ ТИХ РАЗЛОГА, СУД

1. *Проглашава* представку допуштеном, једногласно,
2. *Утврђује* са 4 према 3 гласа да није дошло до повреде члана 6. став 1 Конвенције,

3. *Утврђује* са 4 према 3 гласа да није дошло до повреде члана 1. Протокола број 1.

Састављено на енглеском и достављено у писаној форми 8. децембра 2009. године, према Правилу 77 ставови 2 и 3 Пословника Суда.

Françoise Elens-Passos

Tulkens

Заменик

Председник

секретара

Françoise

Одељења

У складу са чланом 45. став 2 Конвенције и Правилем 74 став 2 Пословника Суда, заједничко издвојено мишљење судија Tulkens, Роровић и Каракаш, приложено је уз ову пресуду.

ЗАЈЕДНИЧКО ИЗДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ
СУДИЈА TULKENS, РОРОВИЋ И КАРАКАЏ

Са великим жаљењем нисмо могли да следимо већину наших колега у овом случају, из следећих разлога.

У овом случају Тужена држава није извршила правоснажну пресуду донету у корист подносиоца представке. Ми смо мишљења да разлог на који се Држава позвала за такво мешање у право појединца није прихватљив. Држава не може да наводи недостатак средстава као изговор за непоштовање дуга према пресуди. Ми признајемо да се закашњење у извршењу пресуде може оправдати у одређеним околностима, али закашњење не може бити такво да угрожава суштину права заштићеног према члану 6.1 Конвенције (видети *Бурдов против Русије*, ЕЦХР 2002-III, став 35 и *Immobiliare Saffi против Италије* [BV] ЕЦХР 1999-V став 74).

Такође бисмо желели да истакнемо чињеницу да је ситуација подносиоца представке у овом предмету значајно другачија од претпостављене већине других штедиша, чији су штедни улози, такође, претворени у јавни дуг, а који никада нису добили правоснажну пресуду којом се налаже ослобађање њихових улога. Због тога сматрамо да је било неоправдано да се државни органи умешају у извршење правоснажне пресуде донете на домаћем нивоу, иако је то учињено на начин дозвољен према релевантним домаћим законима. Из тог разлога закључујемо да је угрожено право на приступ суду заштићено чланом 6. Конвенције (видети *Јеличић против Босне и Херцеговине*, ЕЦХР 2006 – ст. 38 – 46).

Наш је закључак да немогућност извршења правоснажне пресуде у питању представља мешање у право на мирно уживање имовине, како је утврђено првом реченицом првог става члана 1. Првог протокола (видети *Бурдов*, став 40 и *Јеличић*, ст. 47 – 49).

У вези са примедбом Тужене владе на надлежност Суда *ratione temporis*, ми мислимо да све чињенице спадају у надлежност Суда ако су само продужеци већ постојеће ситуације у тренутку када држава чланица ратификује Конвенцију (видети *Yagci i Sargin против Турске*, пресуде и одлуке 1995, А 319, став 40, *Almeida Garret, Mascarenhas Falcao и други против Португала*, ЕЦХР 2000-I став 43). Такође, требало би приметити да подносилац представке у предметном случају није био у могућности да се његова пресуда законски изврши још од 1998. године, што траје до данас.

На крају, иако то није ништа мање важно, сматрамо да је неопходно да се нагласи разлог одржавања доследности судске праксе Суда. Ми сматрамо да је пресуда у предмету *Јеличић* обавезујућа у овом случају као главни прецедент. Иако Суд може одступити од својих претходних пресуда, Суд на то има право само „ако је убеђен да постоје убедљиви разлози да то учини.“ (видети *Cosseu против Уједињеног Краљевства*, Пресуде и одлуке 1990, А 184 став 35, *Чарман против Уједињеног Краљевства*, ЕЦХР 2002-1 став 70, *Christine Goodwin против Уједињеног Краљевства*, ЕЦХР 2002-1 став 74, *Маматкулов и Аскарров против Турске*, ЕЦХР 2005 – став 121). У овој пресуди не можемо да нађемо ниједно позивање на убедљиве разлоге због којих су наше колеге одступиле од претходне пресуде Суда у предмету који је био идентичан овом предмету.